ÇAĞDAŞ TÜRKÇE SÖZLÜKLERDE ÇOKANLAMLI MADDE BAŞLARINDAKİ ANLAMLARIN SIRALANMA SORUNU: 'KLASİK' ÖRNEĞİ

Erdoğan BOZ•

ÖZET

Bu yazıda çağdaş Türkçe sözlüklerin çokanlamlı madde başlarındaki anlamların sıralanması sorunu ele alınmıştır. Bunun için materyal olarak Türk Dil Kurumu'nun Türkçe Sözlük'ü ve örnek sözcük olarak da "klasik" kullanılmıştır. İlk olarak genel sözlüklerin çokanlamlı madde başlarındaki anlamların sıralanması ile ilgili bilgiler verilmiş ve çeşitli sözlüklerle karşılaştırmalar yapılmıştır. Sonuç bölümünde ise bu karşılaştırmalarla ilgili yorumlar yapılıp önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Türk Dili, Sözlük, Sözlükçülük, Anlam.

THE MEANING PROBLEM PER ARTICLE LINE UP MEANINGFUL OF MODERN TURKISH: WORDS AS AN EXAMPLE WORD "CLASSIC"

ABSTRACT

In this paper, the meaning problem per article line up meaningful of Modern Turkısh words has been discussed.. For the material, the Turkish Dictionary of Turkish Language Institution and as an example word "classic" is used. Firstly, information about order of meaning which the meaningful, per article was given and compared with various dictionaries.

•Prof. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Eskişehir. erdoganboz@aku.edu.tr

In the conclusion part, some comments has been made in relation to comparisons and then suggestions were made.

Key Words: Turkish, Dictionary, Lexicography, Meaning.

Giriş

Bu yazıda çağdaş genel (Türkçe) sözlüklerin çokanlamlı madde başlarındaki anlamların sıralanması sorunu ele alınacaktır. Çalışmada materyal olarak Türk Dil Kurumu'nun (TDK) Türkçe Sözlük'ü (TS) ve örnek sözcük olarak da "klasik" kullanılacaktır. Yönteme gelince, ilk olarak genel sözlüklerin çokanlamlı madde başlarındaki anlamların sıralanması ile ilgili olarak bilgi verilecek. Ardından TS'nin bugüne değin yapılmış 10 baskısındaki "klasik" sözcüğünün anlam sayı ve sırası ayrı ayrı belirlenecek, bu veriler son dönem bir Osmanlı sözlüğü, çağdaş Türkçe sözlükler, yabancı kelimeler sözlükleri ve Fransızca-Türkçe sözlük ile karşılaştırılacak ve sonuç bölümünde yorumlar yapılıp önerilerde bulunulacaktır.

1. Genel Sözlüklerin Çokanlamlı Madde Başlarındaki Anlamların Sıralanması

Genel sözlüklerin çokanlamlı madde başlarındaki anlamlar sıralanırken birinci olarak temel anlam, ardından yan anlamlar verilir. Temel anlam, -kabaca- bir sözcük söylendiğinde, okunduğunda veya yazıldığında akla gelen ilk anlamdır. Yan anlam ise, bu temel anlama bağlı olarak zaman içinde ortaya çıkan diğer anlam(lar)dır.

Temel anlam kimi durumlarda değişebilir. Hatta dilde zaman içinde meydana gelen değişikliklere bağlı olarak yan anlamlardan biri temel anlamın yerine geçebilir (Aksan 1999:51). Sözcüklerde meydana gelen anlam değişmeleri, onların kullanımı ile ilgili bir durumdur. Temel anlamın değişmesinde, sözcüklerin hayat içindeki rollerinin ve hayat tarzının değişimi etkili olmaktadır. Bir sözcüğün, herhangi bir anlamının diğer anlamlara göre sıklık ve yaygınlığının artması, doğal olarak söz konusu anlamın baskın ve birincil duruma gelmesinde etkili olmaktadır (Bostancı 2009:167-168).

Bir dilde kullanım sıklığı fazla olan sözcükler diğerlerine göre daha çokanlamlı olmakta; kullanım sıklığı az olan teknik terimler, araç-gereç adları genellikle tekanlamlı ögeler olmaktadır (Aksan 1999:71). Çokanlamlı sözcüklerin temel anlam dışında kalan yan anlamlarının sıralanması da önemli bir sorundur. Yan anlamların sıralanmasında geçerli ölçüt, kullanım sıklığı ve yaygınlıktır (Aksan

1995:409). Yan anlamlardaki sıralanma; temel anlamla olan ilişkiye (Yılmaz 2009:53) bağlı olarak yaygın olandan seyrek olana doğrudur (Boz 2006:30).

Bilindiği gibi sözcükler zaman içerisinde yeni yan anlamlar kazanabilirler. Sözcüklerin kazanabilecekleri bu yeni yan anlamların tespiti de oldukça önemlidir. Bunun için sözlük hazırlayıcıları geniş kapsamlı taramalar ve alan araştırmaları yapmalıdırlar. Bu noktada, sözlüklerin dilde meydana gelen bu değişiklikleri yansıtıyor olmasının önemi çok büyüktür.

Şimdi TS'nin bugüne değin yapılmış 10 baskısından "klasik" maddesini tarayarak öncelikle bu sözlüğü kendi içinde değerlendirmek sonra diğer sözlüklerle karşılaştırmak istiyoruz.

2. TS'deki Anlamların Sıralanması

TS'nin 1945'ten başlayarak 2005'e kadar yapılmış 10 baskısından "klasik" sözcüğünün anlamların sıralanmasını iki tablo halinde vermek istiyorum.

1. Tablo: TS_1

	A N L A M L A R		
Y I L L A R	1. Üzerinden çok zaman geçtiği halde değerinden kaybetmeyen (eser veya sanatçı). Yunan klâsikleri. Fransız klasikleri.	2.s.Sanatta kuralcı.	3.s.Eskiden kalma olup gelenek halini almış. Kılâsik usuller.
1945	+	+	+
1955	+	+	+
1959	+	+	+
1966	+	+	+
1969	+	+	+
1974	+	+	+

TS'nin 1945'ten 1974'e kadar yapılmış ilk 6 baskısında (TS_1) "klasik" sözcüğünün anlam sayısı 3'tür. Baskıların tamamında sözcüğün anlam sayı ve sırasında herhangi bir değişiklik yoktur. Buna göre "klasik" sözcüğünün anlamlarından 1.si temel anlam, 2. ve 3.si ise yan anlamdır.

2. Tablo: TS_2

	A N L A M L A R					
Y I L L A R	**1.**Eski Yunan ve Roma çağı dili ve sanatı ile ilgili olan.	**2.** XVII. Yüzyıl Fransız dili, sanatı ve yazarları ile ilgili olan.	**3.** Üzerinde çok zaman geçtiği halde değerini yitirmeyen, türünde örnek olarak görülen (yapıt ya da sanatçı).	**4.**Sanatta kuralcı.	**5.**Alışılmış olan, yenilik getirmeyen, geleneksel.	**6.** a. Eski Yunan, Roma ve XVII. Yüzyıl Fransız sanatıyla ilgili sanatçı veya eser.
1983	+	+	+	+	+	+
1988	+	+	+	+	+	+
1998	+	+	+	+	+	+
2005	+	+	+	+	+	+

TS'nin 1983'ten 2005'e kadar yapılan son 4 baskısında (TS_2) "klasik" sözcüğünün anlam sayısı 6'dır. Baskıların tamamında sözcüğün anlam sayı ve sırasında herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Ancak ilk 6 baskıya göre son 4 baskıda sözcüğün anlam, sayı ve sırasında köklü değişiklikler olmuştur. Anlam sayısı 3'ten 6'ya çıkmıştır, bu da 1 temel anlam ve 5 yan anlam demektir. TS'nin 1983 öncesi ve sonrası baskılarını karşılaştırdığımızda anlam eşleşmeleri şöyledir: 1-3, 2-4 ve 3-5. Buna göre "klasik" sözcüğünün temel anlamı değişmiş, yan anlamların sıraları yer değiştirmiş ve yeni yan anlamlar eklenmiştir.

Şimdi, TS'deki "klasik" sözcüğünün anlam sayı ve sıraları hakkında elde ettiğimiz bu verileri, son dönem bir Osmanlı sözlüğü, çağdaş Türkçe Sözlükler, yabancı kelimeler sözlükleri ve Fransızca-Türkçe Sözlük ile karşılaştırabiliriz.

3. TS'deki "Klasik" Sözcüğünün Son Dönem Bir Osmanlı Sözlüğü ile Karşılaştırılması

Şimdi Mehmet Bahaettin Toven'in **Yeni Türkçe Lûgat**'ine bakalım.

3. Tablo:MBYTL

A N L A M L A R		
1.Sınıflara mensup ve müteallik, medarisi.	2. Eskilerin çizdiği kaidelere mutabık. Klasik lisanlar, Yununca, Latince.	3. Kemalinden dolayı numune ittihaz edilen eser veya müellif: Yunan klasiklerini okumuştur.

Yukarıda alıntı yaptığımız sözlüğün ilk baskısı 1912 yılında yapılmış. "klasik" maddesinin anlam sayısı 3'tür. MBYTL'yi, TS_1 ile karşılaştırdığımızda eşleşmeler şöyledir: 2-3 ve 3-1. Sözlükteki 1. anlam TS_1'de yoktur.

4. TS'deki "Klasik" Sözcüğünün Çağdaş Türkçe Sözlüklerle Karşılaştırılması

İlk olarak Ali Püsküllüoğlu'nun **Arkadaş Türkçe Sözlük**'üne bakalım.

4. Tablo: APATS

A N L A M L A R					
1.Eski Yunan ve Roma çağı dili ve sanatıyla ilgili olan. Ör. Homeros klasik bir yazardır.	**2.** s. ve a. Yaz. XVII. Yüzyıl Fransız dili, yazarları ve yazınıyla ilgili olan (yapıt ya da yazar). Ör. Corneille bir Fransız klasiğidir.	**3.** yaz. Üzerinden çok zaman geçtiği halde değerini koruyan, türünde örnek sayılan (yapıt ya da yazar). Ör. Bizim klasiğimiz yok mudur?	**4.**Sanatta kuralcı (tutum ya kimse). Ör. Akademide klasik öğretim geçerlidir.	**5.** Bir yenilik getirmeyen, alışılagelmiş olan, geleneksel, alışılmış, bilinen. Ör. Bu, polisin klasik bir taktiğidir.	. **6.** a. yaz. Eski Yunan, Roma çağı ya da XVII. yüzyıl Fransız dili ve yazınıyla ilgili yazar ya da yapıt.

Yukarıda alıntı yaptığımız sözlüğün ilk baskısı 1994 yılında yapılmış ve "klasik" sözcüğünün anlam sayısı 6'dır. APATS'ı TS_2 ile karşılaştırdığımızda anlam eşleşmeleri şöyledir: 1-1, 2-2, 3-3, 4-4, 5-5, 6-6. Görüldüğü gibi anlam sayı ve sırası TS_2 ile tıpatıp aynıdır.

İkinci olarak Dil Derneği'nin **Türkçe Sözlük**'üne bakalım.

5. Tablo: DDTS

A N L A M L A R					
1. Eski Yunan ve Roma çağı dili ve sanatıyla ilgili olan: İlyada klasik bir yapıttır.	**2.** XVII. yüzyıl Fransız dili, sanatı ve yazarlarıyla ilgili olan: Racine bir Fransız klasik yazarıdır	**3.** Üzerinden çok zaman geçtiği halde değerini yitirmeyen, türünde örnek olarak görülen (yapıt ya da sanatçı): Klasik yapıtlar özümsenmeden evrenselliğe ulaşılamaz.	**4.** Sanatta kuralcı	**5.** Alışılmış olan, yenilik getirmeyen, geleneksel klasik yöntem. Klasik benzetme.	**6.** a. Eski Yunan, Roma ya da XVII. yüzyıl Fransız sanatıyla ilgili sanatçı ya da yapıt: Yunan klasikleri, Fransız klasikleri.

Yukarıda alıntı yaptığımız sözlüğün ilk baskısı 1998 yılında yapılmış ve "klasik" sözcüğünün anlam sayısı 6'dır. DDTS'yi TS_2 ile karşılaştırdığımızda anlam eşleşmeleri şöyledir: 1-1, 2-2, 3-3, 4-4, 5-5, 6-6. Görüldüğü gibi sözcüğün anlam sayı ve sırası – APA'da olduğu gibi- TS_2 ile tıpatıp aynıdır.

Üçüncü olarak Milli Eğitim Bakanlığı'nın yayınladığı **Örnekleriyle Türkçe Sözlük**'üne bakalım.

6. Tablo: MEBÖTS

A N L A M L A R
1. Üzerinden çok zaman geçtiği halde değerinden kaybetmeyen. Zamana mukavemet eden, herkesin değerini kabul ettiği, okullarla okutulmaya ve örnek tutulmaya layık eserlere de "**klâsik**" denilir. Böyle eserler, ortak kültürün esasını teşkil ederler.
. **2.** Alışılmış, belli şartlarda olan, yenilik getirmeyen. Klasik usul.
3. Türünde, sahasında temel kabul edilen eser veya yazar. Türk klasikleri.

Yukarıda alıntı yaptığımız sözlüğün ilk baskısı 1995 yılında yapılmış ve sözlükte "klasik" sözcüğünün anlam sayısı 3'tür. **MEBÖTS**'si TS_2 ile karşılaştırdığımızda anlam eşleşmeleri şöyledir: 1-3 2-5 ve 3-3. Bu sözlükteki 1. ve 3. anlamlar TS_2'deki 3. anlamın parçalanmış biçimi gibidir. TS_2'deki 1., 2., 4. ve 6. anlamlar bu sözlükte yoktur.

Dördüncü olarak Mehmet Doğan'ın **Büyük Türkçe Sözlük**'üne bakalım

7. Tablo: MDBTS

A N L A M L A R
1.Gelenekten ayrılmadan meydana getirilen ve değerini uzun zaman süresi içinde kaybetmeyen eser: Yahya Kemal'in şiirleri tam manasıyla klasikdir.
2. Olgunluk, mükemmellik bakımından örnek tutulmaya layık eser veya tarz: Klasik edebiyatımız Divan edebiyatıdır.
3.Olgunluk, mükemmellik bakımından örnek tutulmaya layık eser ortaya kolan kimse: Klasik şairimiz Fuzuli.
4. Eski, geleneklik kaidelerine uygun olan: Klasik usül..
5.Kaidelere, ideale uygun.
6.Alışılmış: Klasik bazı sözlerle beni oyalamak istiyor.
7. Eski Yunan- Latin ve 17. asır Fransız yazarlarına ve eserlerine ait.
8. Sanatta kaideci.

Yukarıda alıntı yaptığımız sözlüğün ilk baskısı 1981 yılında yapılmış ve sözlükte "klasik" sözcüğünün anlam sayısı 8'dir. MDBTS'yi TS_2 ile karşılaştırdığımızda anlam eşleşmeleri şöyledir: 2/3-3, 6-5, 7-1/2, 8-4 . MDBTS'deki 1., 4. ve 5. anlamlar TS_2'de yoktur. TS_2'deki 6. anlam MDBTS'de yoktur.

Son olarak Pars Tuğlacı'nın **Okyanus Ansiklopedik Sözlük**'üne bakalım.

8. Tablo: PTOAS

A N L A M L A R
1.Üzerinden çok zaman geçtiği halde değerinden kaybetmeyen (eser veya sanatçı.) İng. Classic]
2. s. Sanatta kuralcı. [İng. Classical]; Fr.Classique].
3. s. Alışılmış belli şartlarda oluşan; Eskiden kalma olup gelenek halini almış: Klasik usuller. [İng. Classical]
4. Eski Yunan-Latin devrine veya XVII. yüzyıl büyük Fransız yazarlarına, eserlerine ait: Klasik diller. Klasik edebiyat. [İng. Classical].
5. Türünde model olarak kabul edilen: Vehbi Dede'nin en klasik, en mistik gazeli.
6. Kurallara, ideallere uygun olan: Tane tane Arapça kelimeler en klasik güzellik.
7.dilb. Dilin okullarda öğretime temel olan biçimi: Klasik Latince. Klasik Arapça. (Klasik terimi birinci örnekte baş, ikinci örnekte ise ağız terimleriyle karşıtlaşır).
8. i. Eski Yunan-Latin devri veya romantiklere karşıt olarak XVII. yüzyıl fransız yazarı.
9. Klasik doktrin taraftarı kimse: Klasikler romantiklere karşıdır.
1**0.** Okullarda okutulan eser veya yazar: Türk klasikleri.
11. Latincenin önemli bir yer tuttuğu öğretimin adı. (Karşıt modern öğretimdir, Latince dersleri okutulmaz).

Yukarıda alıntı yaptığımız sözlüğün ilk baskısı 1972 yılında yapılmış. sözlükte "klasik" maddesinin anlam sayısı 11'dir. PTOAS'ı TS_2 ile karşılaştırdığımızda anlam eşleşmeleri şöyledir:1-3, 2-4, 3-5, 4-1,2. TS_2'deki 6. anlam bu sözlükte yoktur. Bu sözlükteki 5., 6.,7., 8., 9., 10. ve 11. anlamlar ise TS_2'de yoktur.

5. TS'deki "Klasik" Sözcüğünün Yabancı Kelimeler Sözlükleriyle Karşılaştırılması

İlk olarak Mustafa Nihat Özön'un Türkçe-Yabancı Kelimeler **Sözlüğü'n**e bakalım.

9. TABLO: MNTYS

A N L A M L A R				
1.Fransa'da 17.yy yazarları ve eserleri.	2.Üzerinden çok zaman geçtiği halde değerinden kaybetmeyen eser veya sanatçı.	3. Sanatta kuralcı.	4. Eskiden kalıp, gelenek halini almış olan.	5. Okul kitabı.

Yukarıda alıntı yaptığımız sözlüğün ilk baskısı 1962 yılında yapılmış. sözlükte "klasik" sözcüğünün anlam sayısı 5'tir. MNTYS'yi TS_2 ile karşılaştırdığımızda anlam eşleşmeleri şöyledir: 1-6, 2-3, 3-4, 4-5. TS_2'deki 1. ve 2. anlamlar bu sözlükte yoktur. Bu sözlükteki 5. anlam da TS_2'de yoktur.

İkinci olarak Ali Püsküllüoğlu'nun Türkçede Yabancı Sözcükler Sözlüğü'ne bakalım.

10. Tablo: APTYS

A N L A M L A R
1. Eski Yunan ve Roma çağı dili ve sanatıyla ilgili olan.
2. s. ve a. yaz. XVII. yy Fransız dili yazarları ve yazınıyla ilgili olan(yapıt ya da yazar)
3. Yazı üzerinden çok zaman geçtiği halde değerini koruyan, türünde örnek sayılan (yapıt veya yazar)
4. Sanatta kurallı tutum ya da kimse
5. Bir yenilik getirmeyen, alışılagelmiş, geleneksel, alışılmış, bilinen.
6. a. yaz. eski zaman, Roma çağı ya da XVII.yy Fransız dili ve yazınıyla ilgili yazar ya da yapıt.
7. mec. öteden beri yapılagelen, alışılmış olan, eskimiş.

Yukarıda alıntı yaptığımız sözlüğün ilk baskısı 2001 yılında yapılmış. Sözlükte "klasik" sözcüğünün anlam sayısı 7'dir. APTYS'yi, TS_2 ile karşılaştırdığımızda anlam eşleşmeleri şöyledir: 1-1, 2-2, 3-3, 4-4, 5-5, 6-6. Sözlükteki 7. anlam TS_2'de yoktur, yan anlamlara bir mecaz anlam eklenmiştir.

6. TS'deki "Klasik" Sözcüğünün Fransızca-Türkçe Sözlükle Karşılaştırılması

Tahsin Saraç'ın **Fransızca-Türkçe Büyük Sözlük**'üne bakalım.

11. Tablo: TSFTBS

A N L A M L A R
1.Dil ve yazında, Fransa'da XVII. Yüzyılda egemen düşünce ve geleneğe bağlı (Racine est un Grand ecrivain classique).
2.Eski Yunan ve Roma çağına ait (Ciceron, Horace, Virgile sont des ecrivains classiques).
3.Örnek olacak nitelikte, kendini kabul ettirmiş.(Son livre est devenu classique. Cette theorie scientifique est maintenant classique).
4.Alışılmış, geleneksel, bilinen (İl m'a expose les arguments classiques. Un costume de coupe classique).
5.Olagelen, yapılagelen (C'est un coup classique).
6. er. Klasik yazar (Les grands classigques).
7. er. Klasik yapıt (Collection des classiques français).
8. er. Klasik müzik (Aimer le classique). Langues classiques: Latince ve eski Yunanca

Yukarıda alıntı yaptığımız sözlüğün ilk baskısı 1976 yılında yapılmış. Sözlükte "klasik" maddesinin anlam sayısı 8'dir. TSFTBS'yi, TS_2 ile karşılaştırdığımızda anlam eşleşmeleri şöyledir:1-2, 2-1, 3-3, 4-5, Sözlükteki 5., 6., 7. ve 8. anlamlar TS_2'de yoktur, TS_2'deki 4. ve 6. anlamlar da bu sözlükte yoktur.

Sonuç

Yorumlar:

1. TS'nin toplam 10 baskısı dikkate alındığında; 1945'ten 1983'e kadar yapılmış ilk 6 baskıda (38 yıllık bir dönem) "klasik" sözcüğünün anlam sayısı 3'tür ve bu anlam sayı ve sırası hiç değişmemiştir. Yine 1983'ten 2005'e kadar yapılmış son 4 baskıda da (22 yıllık bir dönem) "klasik" sözcüğünün anlam sayısı 6'dır ve anlam sayı ve sırası hiç değişmemiştir. Buna göre, "klasik" sözcüğünün anlam sayı ve sıraları üzerinde 1945 ve 1983 baskıları dışında herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.

2. TS_1 ile son dönem Osmanlı sözlüğü ile karşılaştırdığımızda; MBTYL'deki 2 anlam sıra değişikliği ile TS_1'de varken 1. temel anlam yoktur. Buradan 1. anlamın kullanım sıklık ve yaygınlığını kaybederek daha sonraki sözlüklere alınmadığını söyleyebiliriz.

3. TS_2 ile çağdaş Türkçe sözlükleri ile karşılaştırdığımızda, ilk baskıları TS_2'den sonra olan sözlüklerden bir kısmının (APATS, DDTS ve MEBÖTS) anlam eşleşmeleri TS_2 ile neredeyse tıpatıp aynıdır. Söz konusu sözlüklerin mevcut bilginin üzerine yeni hiçbir şey koyamadıkları görülüyor. Bu durum TS'nin ne kadar itibarlı bir sözlük olduğunu gösterse de sözlükçülüğümüz açısından çok şaşırtıcı ve düşündürücüdür.

4. İlk baskısı 1981 yılında yapılmış olan MDBTS'deki anlam sayısı TS_2'den fazladır. Bununla birlikte TS_2 ile anlam eşleşmeleri neredeyse hiç tutmamaktadır. Yine ilk baskısı 1972 yılında yapılmış olan PTOAS'daki anlam sayısı TS_2'den çok fazladır. Bununla birlikte TS_2 ile anlam eşleşmelerinin tutmamış olması da düşündürücüdür. Aynı zaman diliminde hazırlanmış olan iki sözlüğün anlam sayıları ve anlam sıraları arasındaki farkları, ya yöntemlerde ya da sözlük hazırlayıcıların titizliğinde aramak gerekecek.

5. TS'yi yabancı kelimeler sözlükleri ile karşılaştırdığımızda; ilk baskısı TS'den sonra olan MNTYS'deki anlam sayısı TS_1'den daha fazladır. TS_2 ile anlam eşleşmeleri birkaç farkla birbirine denktir. Buna karşılık APTYS ile TS_2'nin anlam eşleşmeleri tıpatıp aynıdır. Burada Türkçede yabancı kelimeler sözlüklerinin genel Türkçe sözlüklere ciddi bir katkı sağlamadığı görülüyor. Oysa daha dar bir alanı kapsayan bu sözlüklerin daha nitelikli olması beklenirdi.

6. TS_2 ile TSFTBS'yi karşılaştırdığımızda, ilk baskısı TS_2'den sonra olan bu sözlükteki anlamlardan yalnızca 4'ü TS_2'de yer almakta, TS_2'deki 2 anlam da TSFTBS'de bulunmamaktadır. Buna göre Fransızcadaki kimi anlamlar Türkçeye geçmemiş ancak bu sözcük Türkçede yeni anlamlar kazanmıştır.

Öneriler

1. Çağdaş genel (Türkçe) sözlüklerin çokanlamlı madde başlarındaki anlamların sıralanması sorununa, TDK'nin oluşturduğu ve üyesi bulunduğum **Türkçede Batı Kökenli Kelimeler Sözlüğü Çalışma Grubu** tarafından hazırlanmakta olan **Türkçede Batı Kökenli Kelimeler Sözlüğü** yardımcı olabilir. Bu sözlüğün henüz yapım aşamasında olduğunu belirttikten sonra "klasik" sözcüğü ile ilgili olarak şu bilgileri verebiliriz. "klasik" sözcüğünün tarandığı toplam 38 eserde TS_2'deki 1. anlam için 6, ikinci anlam için 1, 3. anlam için 11, 4. anlam için 1 ve 5. anlam için toplam 21 tanık tümce bulunmuştur. TS_2'deki 6. anlam bu sözlükte zaten yoktur. Bu tarama sonuçlarından sonra yaygınlık ve sıklık ölçütüne göre, TS_2'deki anlam

sıralanmasının şöyle olması önerilebilir: 5→1, 3→2, 1→3, 2→4, 4→5.

2. Sözcüklerin anlamları zaman içinde değişikliğe uğrayabilmektedir. Bu değişiklikler sonucunda temel anlamlar değişebilmekte ve yan anlamaların sayısı artıp, eksilmekte ve hatta eskiyebilmektedir. Bu konuda Bostancı'nın, sözcüklerdeki mecaz anlamların zamanla nasıl temel anlama dönüştükleri konusunda yapmış olduğu çalışma kayda değerdir (Bostancı 2009:148-171). Bu nedenle sözlüklerin belli aralıkla geniş çaplı olarak gözden geçirilmeleri gerekir.

3. Sözlük hazırlayıcıları, dilde meydana gelen değişiklikleri yakından takip etmeli, iyi tarama yapmalı ve alan araştırmalarına önem vermelidirler. Aksi halde sözlüklerin kalitesinin düşeceği, yanlış bilgilendirmeye neden olacağı ve hayatın gerisinde kalacağı bir gerçektir.

KAYNAKÇA

AKSAN Doğan, Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi, Engin Yayınevi, Ankara, 1999

AKSAN Doğan, Her Yönüyle Dil, Ana Çizgileriyle Dilbilim, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1995.

BOZ, Erdoğan "Sözlük ve Sözlükçülük Sorunu" **Türkçenin Çağdaş Sorunları**, Gazi Kitabevi Yayınları, s.3-45, Ankara, 2006.

ÇOLAK Bostancı, Gülcan "Mecaz Anlamlı Temel Anlama Dönüşen Kelimeler" **Turkish Studies, İnternational periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic,** (Ed. Prof. Dr. Erdoğan Boz-Doç. Dr. M. Dursun Erdem) SÖZLÜK ÖZEL SAYISI, Volume 4/4, Summer 2009 .

DOĞAN, Mehmet Büyük Türkçe Sözlük, İz Yayıncılık, İstanbul, 1996.

KURUL, Örnekleriyle Türkçe Sözlük (MEBÖTS), Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, C.2, Ankara, 1995

KURUL, Türkçe Sözlük (TS), Türk Dil Kurumu Yayınları, 10 baskı:1945, 1955, 1959, 1966, 1969, 1974, 1983, 1988, 1998, 2005, Ankara.

ÖZÖN, Mustafa Nihat, Türkçe-Yabancı Kelimeler Sözlüğü (MNTYS), İnkılâp Kitabevi, İstanbul,1962

PÜSKÜLLOĞLU, Ali, Arkadaş Türkçe Sözlük (APATS), Arkadaş Yayınları, Ankara,1994.

PÜSKÜLLOĞLU, Ali, Türkçede Yabancı Sözcükler Sözlüğü (APTYS), Arkadaş Yayınları, Ankara, 2005.

SARAÇ, Tahsin, Fransızca-Türkçe Büyük Sözlük (TSFTBS), C.1, Bilge Basımevi, Ankara,1976.

TOVEN, Mehmet Bahaettin Yeni Türkçe Lügat (MBYTL), (Haz.Abdülkadir Hayber), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2005.

TUĞLACI, Pars Okyanus Ansiklopedik Sözlük (PTOTS), Pars Yayınları, Cilt IV, İstanbul,1972.

UÇ, Tayyibe -Sevinç Konak, Türkçe Sözlük (DDTS), C. 2, Derneği Yayınları-Ankara,1999.

YILMAZ, Engin Türkiye Türkçesi Üzerine Araştırmalar, "Sözlük, Sözlükçülük ve Sözlük Bilim" Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2009